

verborgen

noord-holland

Atlantische slavernij in beeld

Inhoudsopgave

Slavernij	5
Mensenhandel en slavenschepen	9
Plantages, huishoudens en schepen	15
Plantagebezit en buitenhuizen	20
Kinderen in slavernij	27
Noord-Hollanders en slavernij	31
Regenten en slavernij	34
Strijd en protest	37
Erfenissen van slavernij	42

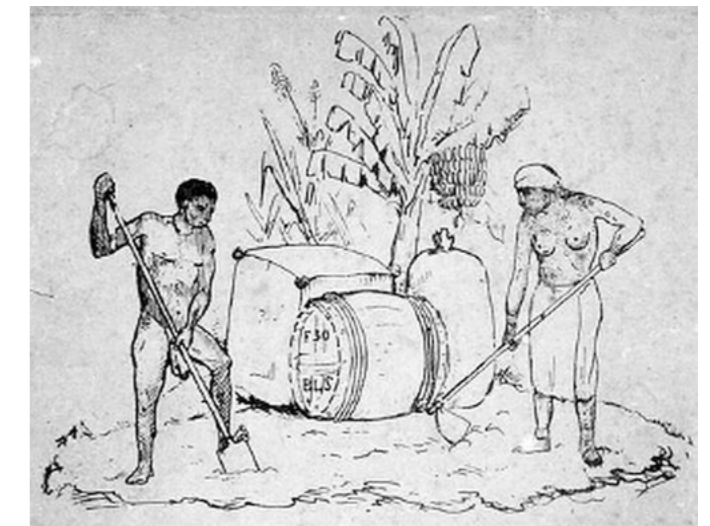
Slavernij

Veel van de kleren die we dragen, vooral de goedkope, zijn gemaakt met wat nu slavenarbeid heet. Kinderen en volwassenen die uit pure armoede daartoe worden gedwongen en in onmenselijke omstandigheden moeten leven en werken voor bijna geen geld. In Nederland zelf is sprake van seks-slavernij van meisjes en jongens die gedwongen worden om met anderen seks te hebben. Volgens recente schattingen leven er wereldwijd nu 40-50 miljoen mensen in slavernij.

- ◀ Opzichter controleert het suikerriet kappen op een plantage
- ▶ Slaafgemaakte man en vrouw aan het werk. Achter hen balen en vaten koffie, katoen en suiker. Daarachter een boom met bananentrossen voor voedsel.

Van de 17e tot ver in de 19e eeuw gebruikte en verhandelde Nederland suiker, koffie, tabak, cacao en katoen die waren verbouwd door slaafgemaakte Afrikanen in de Europese koloniën rond de Atlantische Oceaan. Het verschil met de moderne slavernij is dat slavernij toen levenslang was en vele generaties duurde en dat zij gekoppeld was aan andere culturen en huidskleuren. In Nederland zelf bestond al heel lang geen slavernij meer. Het was hier zelfs verboden. Maar verdienen aan mensenhandel en slavernij buiten Europa, of daarvan de producten gebruiken, was voor de meeste Nederlanders lange tijd geen probleem.

Kort gezegd, is slavernij een systeem waarbij een mens andere mensen als zijn eigendom beschouwt en hen ook

▲ Op Java zijn de koloniale steden, zoals Batavia, opgebouwd met slavenarbeid

zo behandelt. De slaafgemaakte heeft geen rechten en is – in de Nederlands-Atlantische koloniën bij wet letterlijk – niet meer dan een roerend goed, een ding. Dat ding kan worden verhandeld en daar kan de eigenaar mee doen wat hij wil, behalve het doden; daarover beslist alleen de overheid. In de praktijk hield zelfs dat geen stand.

Aziatische slavernij

Ook in Azië en Zuid-Afrika heeft Nederland met de Verenigde Oostindische Compagnie, de VOC, op grote schaal in mensen gehandeld en met slavenarbeid de koloniën opgebouwd. Toch was dit niet helemaal te vergelijken met wat er in het Atlantisch gebied gebeurde. Al was het maar omdat daarvoor compleet nieuwe samenlevingen uit de grond werden gestampt. Bovendien zijn de doorwerkingen van dat Atlantisch systeem tot op vandaag veel zichtbaarder en voelbaarder dan de Aziatische slavernij.

Barbarijse slavernij

Er was in die tijd nóg een slavernijsysteem waar Nederland mee te maken had, maar dan als slachtoffer. Dat was de

- Levensverhaal (1748) van Maria van Meetelen uit Medemblik. Zij was slavin in Noord-Afrika.

Arabische en vooral de Noord-Afrikaanse/Ottomaanse slavernij. Europese, dus ook Noord-Hollandse schepen werden overvallen door kaperschepen uit Turkije, maar vooral uit Marokko en Algerije, in Nederland toen Barbarijse (Berbers) genoemd. De gevangenen werden slaafgemaakt en moesten werken als roeiers in de galeischepen of in de huishoudens en harems van rijke mannen. Enkele tienduizenden Nederlanders is dit overkomen, zoals in 1689 schipper Willem Ijsbrandsz de Leeuw en het jaar daarop Cornelis Jansz Heijn, beiden uit Monnickendam. Het verschil met de Atlantische slavernij is dat in Nederland inzamelingsacties werden gehouden om hen vrij te kopen en er werden marineschepen op uit gestuurd om de havens van de kapers te vernietigen. Een enkele keer hebben zulke Nederlandse slaafgemaakten hun ervaringen opgeschreven en gepubliceerd. Zoals Maria ter Meetelen uit Medemblik die van 1731 tot 1743 in Marokko als slaafgemaakte vrouw leefde. Overigens waren er ook Noord-Hollandse zeemannen die nadat ze gevangen waren genomen, of zelfs vrijwillig, in dienst traden van de Noord-Afrikaanse of Ottomaanse kapers en zo zelf mensenrovers werden. Een voorbeeld daarvan was ene

Veenboer uit Hoorn, die zich liet omdopen tot Suleiman Rais en veel Europeanen in slavernij bracht.

Slavenkoloniën Nederland

De belangrijkste Atlantische slavenkoloniën van Nederland waren: Suriname, diens buurkoloniën Berbice, Essequibo en Demerara (tot 1800, daarna samen Brits Guyana), Curaçao, Bonaire, Sint Eustatius en Sint Maarten. Aruba en Saba waren in de slavernij iets minder van belang. Het systeem was gebaseerd op geweld, verdeel & heers, en raciale apartheid. Zwart = slaafgemaakt = rechteloos; Wit = vrij = recht op alles. Doordat Witte mannen kinderen maakten, al dan niet met geweld, met Zwarte vrouwen ontstond een tussengroep. Die groep kreeg allerlei voordelen boven de slaafgemaakten. Ook werden voor de Europeanen bijzondere prestaties van slaafgemaakten beloofd met de vrijheid. Sommige Zwarte mannen werden vrijgekocht om als soldaat op vluchtelingen uit de slavernij te gaan jagen. Verdeel & heers.

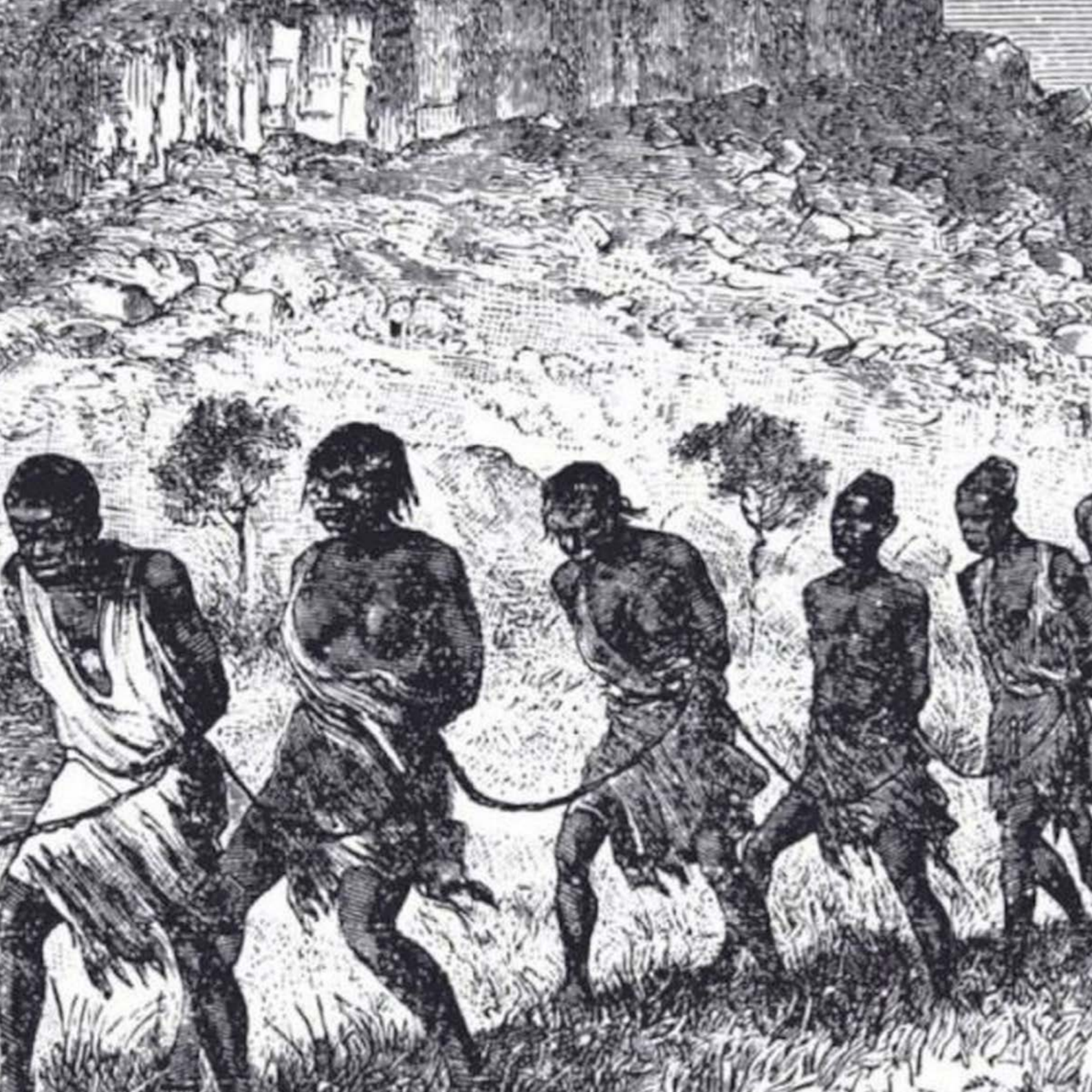
◀ Vrijgekochte slaaf die werd ingezet als soldaat om op vluchtelingen van plantages te jagen, ca. 1777

Belangrijkste Nederlandse koloniën en handelsposten in het Atlantisch gebied tijdens de slavernij

- 1 = Benedenwindse Eilanden: Aruba, Curaçao, Bonaire
- 2 = Bovenwindse Eilanden: Sint Maarten, Sint Eustatius, Saba
- 3 = Guyana: Essequibo, Demerara, Berbice
- 4 = Suriname
- 5 = Pernambuco, Brazilië
- 6 = Elmina, Ghana
- 7 = Luangu: Congo/Angola

Mensenhandel en slavenschepen

In totaal zijn er door Nederlandse schepen zo'n 600.000 Afrikaanse mannen, vrouwen en kinderen gedwongen getransporteerd naar de Amerika's. Een op de zes van hen kwam daar niet levend aan. En dan te bedenken dat er tussen het moment dat ze gevangen waren genomen en dat ze ingeladen werden ook al heel veel mensen van ellende waren omgekomen.

◀ De tocht naar de kust

Bijna twee vijfde van de Afrikanen werden met Noord-Hollandse schepen vervoerd. In totaal ruim 500 reizen tussen 1600 en 1800, die meestal in Texel begonnen. Daar was de oostenwind het meest gunstig om aan de reis te beginnen. Bovendien waren de meeste schepen te groot voor de Zuiderzeehavens, en werden van daaruit met kleinere schepen bevoorrad.

▶ Slavenschip eind 18e eeuw

▲ Gevelsteen WIC-huis in Hoorn. GWCH staat voor Geoctroyeerde Westindische Compagnie Hoorn

▲ Muurreliëf WIC-kantoor Hoorn

De West-Indische Compagnie, WIC, had in 1621 van de Nederlandse overheid het monopolie gekregen om in het Atlantisch gebied te handelen, oorlog te voeren, gebieden te veroveren en die ook te besturen. Om aan kapitaal te komen en zoveel mogelijk delen van Nederland te kunnen laten meeprofiteren, waren er vijf verschillende afdelingen, Kamers, opgericht, waarvan twee in Noord-Holland: Amsterdam, de grootste van allemaal, en de kleinere Kamer Noorderkwartier, die vooral Hoorn en Enkhuizen vertegenwoordigde, maar ook Medemblik, Alkmaar en Edam. In de eerste vijftien jaar van de WIC Kamer Noorderkwartier kocht en bouwde alleen al deze afdeling 26 schepen voor de Atlantische vaart. Alle betrokken Noord-Hollandse plaatsen waren in een van de scheepsnamen vertegenwoordigd: de Wapen van Hoorn, de Enkhuizer Maagd, de Medemblick, de Alkmaar enzovoorts.

Goederen ruilen voor mensen

Volgeladen met vooral textiel, sterke drank, kaurischelpen (meegenomen door VOC-schepen) en wapens vertrokken

► Textielmonsters voor de slavenhandel van het schip Vrouwe Maria Geertruida, 1787

de schepen richting de westelijke kusten van Afrika, van Senegal helemaal tot aan Angola. Daar werden die goederen geruild met lokale handelaars voor mensen die in oorlogen en rooftochten gevangen genomen. Dat laatste werd natuurlijk enorm gestimuleerd door de steeds toenemende vraag uit de slavenkoloniën om almaar meer nieuwe slaven. De enorme partijen geweren en kruit als betalingsmiddel daarvoor vormden een extra stimulans voor zulke oorlogen.

Keuren en brandmerken

Volgens het verslag van een scheepsarts werden de mensen voor ze werden verkocht aan de Nederlanders eerst gewassen en met olie ingesmeerd, grijze haren werden geverfd of uitgetrokken en ze kregen -eindelijk- goed te eten en te drinken. Alles werd dus gedaan om de menselijke koopwaar er zo goed mogelijk uit te laten zien en daarmee de prijs zo hoog mogelijk op te schroeven.

◀ Kaurischelpen die in een waterput bij WIC-huis Enkhuizen zijn gevonden

De reis was een hel. Met honderden zaten de Afrikanen, de mannen vastgeketend, in het ruim van het schip.

Als ze na een kritische keuring door de Nederlandse kapitein en zijn officieren waren aangekocht, werden ze allemaal gebrandmerkt met het logo van de WIC of een andere firma, nadat in 1730 de mensenhandel op Afrika geen WIC-monopolie meer was. Dezelfde scheepsarts raadde aan om de rechterbovenarm, waar het brandmerk gezet moest worden, eerst met kaarsvet of palmolie in te vetten en het brandijzer niet heter te maken dan dat het een papiertje bij lichte aanraking rood zou doen opgloeien. "Hierdoor voorkomt men ongemak voor de slaaven", schreef hij, ofwel ontstekingen en zweren, die uiteindelijk hun verkoopprijs in de Amerika's zou kunnen verminderen. Naar hun namen werd niet gevraagd. Als nummers kwamen ze in de scheepsboekhouding.

De lange reis

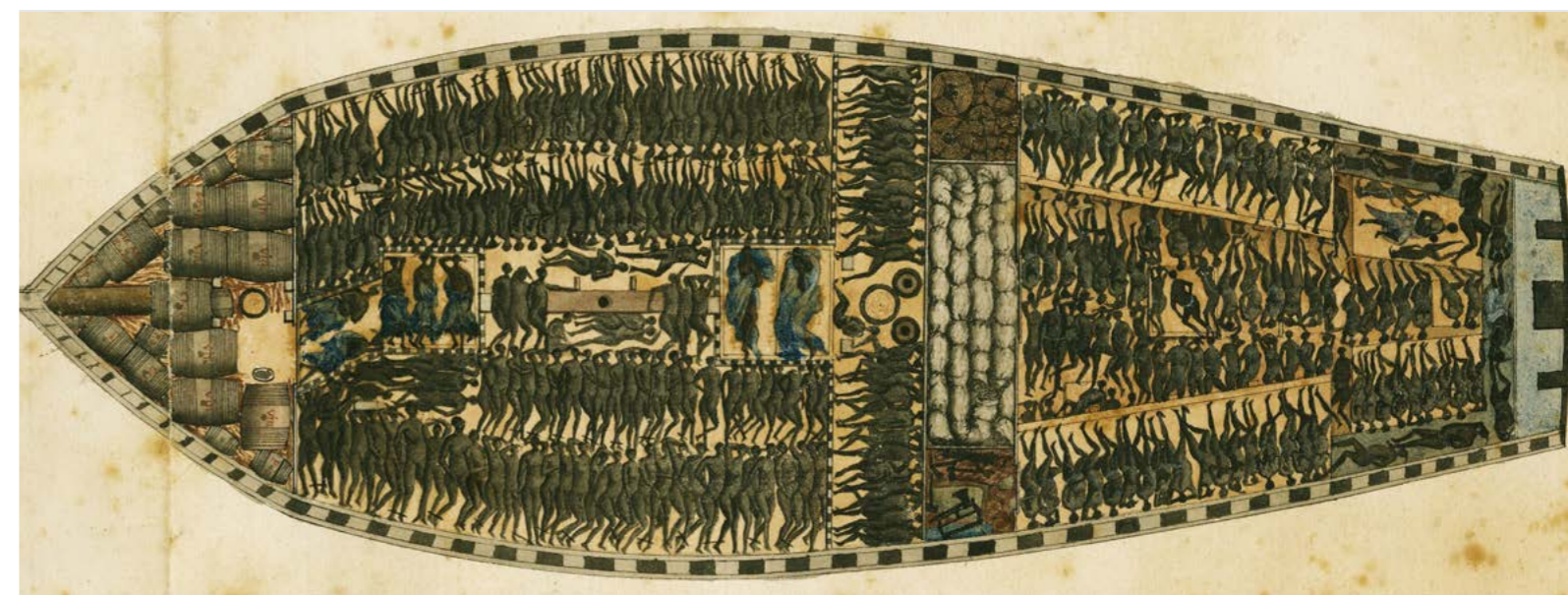
De reis was een hel. Met honderden zaten de Afrikanen, de mannen vastgeketend, in het ruim van het schip. De eersten die waren ingeladen, meestal kinderen, zaten tot de dag van de verkoop in Curaçao of Suriname gemiddeld bijna een jaar in het slavenruim, de laatsten die werden ingeladen een half jaar. Hoogstens één keer per dag mochten ze aan dek om even te luchten en te bewegen. Voor de rest zaten ze als "haringen in een ton", zoals een

◀ Een slaafgemaakte vrouw wordt gebrandmerkt

zeeman zei, in hun eigen stank van urine en uitwerpselen, braaksel, menstratievocht en angstzweet. Verkrachtingen waren geen uitzondering en de zweep stond altijd klaar. Toch hebben mensen op gemiddeld een van iedere vijf slavenschepen geprobeerd in opstand te komen. Vrijwel altijd mislukte het door de overmacht aan geweld van de bemanning.

Tegelijk gebeurde er van alles in het slavenruim. De mensen kwamen uit verschillende taalgebieden en begonnen in een simpele omgangstaal verhalen en gewoontes uit te wisselen. Er werd soms ook gezongen om de tijd te doden en de emoties te uiten en de mensen vlochten elkaars haar of sneden er figuren in met scherpe dingetjes die ze op het schip vonden.

▼ Weergave van het slavenruim in een Frans slavenschip ca. 1770

▲ Man met gevlochten haar in Suriname ca. 1880

Plantages, huishoudens en schepen

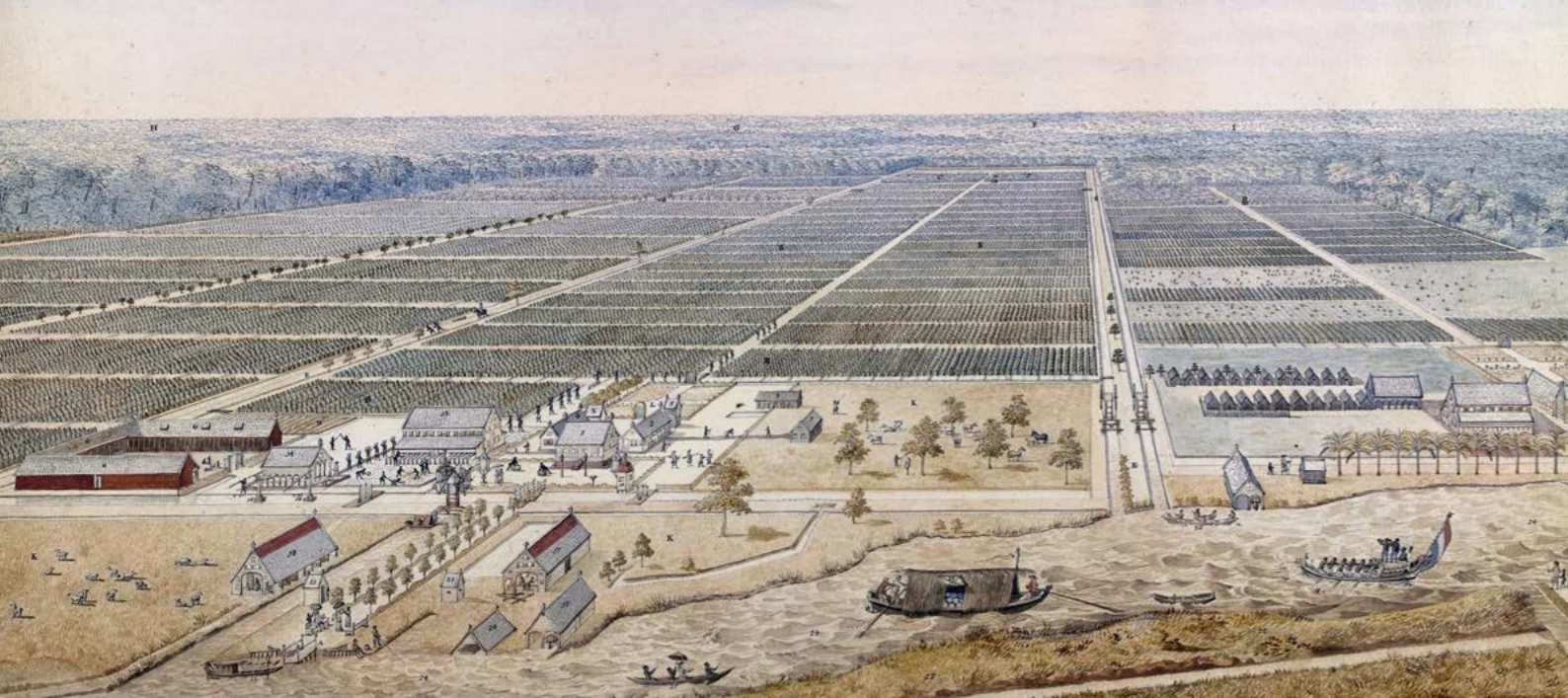
Enmaal uitgeladen in Curaçao, Guyana, of Suriname werden de slaafgemaakten verkocht en door hun nieuwe eigenaars opnieuw gebrandmerkt. Nu met hun initialen of die van de plantage waar de Afrikanen de rest van hun leven zouden blijven. Bovendien kreeg iedereen nu door de eigenaar een nieuwe naam opgelegd. De betekenis van die klank zal niet meteen zijn doorgedrongen, maar opnieuw werd hierdoor duidelijk dat slaafgemaakt zijn betekende dat je niets meer over jezelf te zeggen had.

- ◀ Vrouwen en kinderen worden uit het slavenschip geladen, ca. 1775
- ▶ Een deel van de mannennamen op plantage Vossenburg in Suriname, 1744

Ook al had je een of meer eigen Afrikaanse namen, nu kreeg je een – vaak absurde – Nederlandse naam, zoals tegenwoordig een huisdier een naam krijgt: alleen een voornaam.

28	otto	57	Ue
29	bafob	58	avans
30	forlyijn	59	monis
31	Baj	60	makoffe
32	Niffer	61	Hendrik
33	gobialk	62	Battian
34	Keijser	63	groot Andries
35	Jakkie	64	hanibal
36	Arian	65	Cesar
37	frans	66	Blato
38	September	67	Cicero
39	Boosman	68	Cyrus
40	Corporaal	69	Tites
41	Constaabel	70	Bekinandries
42	Samuel	71	Hanje
43	Jonathan	72	filo
44	Hector	73	Bitter
45	Raubie	74	Joost
46	Saaron	75	Lieutenant
		76	Cornet

▲ Koffieplantage in Suriname 18e eeuw

Hard werk

De meesten werden op plantages tewerkgesteld. Het werk op suikerplantages was relatief het zwaarste, op houtgronden relatief het lichtst. Op de Nederlandse Caribische eilanden waren er minder grote plantages en ook veel grote boerderijen voor de lokale markt en de bevoorrading van schepen. Daarnaast waren daar ook veel

▲ Plantage op Curaçao met veekralen, rond 1880, op de voorgrond voormalige slaafgemaaken

zoutwinningsondernemingen, ook heel zwaar werk in de hete zon. Bovendien waren er, zeker op Curaçao, nogal wat arbeidskrachten nodig in de stedelijke handel en op het grote aantal schepen dat de handel binnen het Caribisch gebied verzorgde. Hoe groter de rijkdom van een kolonist, hoe meer hij dat liet zien door het grote aantal slaafgemaakte bediendes die hij in zijn huishouden had. Zeker in Suriname, konden dat er soms wel enkele tientallen zijn.

Straffen

Het leven in slavernij was keihard. Altijd hing er de dreiging van geweld. Voor ieder gedrag dat niet goed was in de ogen van de eigenaar of opzichter, kon straf worden opgelegd. Die varieerde van enkele, tot vele tientallen, soms wel 80-100 zweepslagen en/of langdurige opsluiting met een boei aan de voet. Het was verboden het terrein, huis of schip zonder toestemming van de eigenaar te verlaten. Ook niet om naar je geliefde in de buurt te gaan. Het was brutaal de slavenmeester recht in de ogen te kijken, zelfs

◀ Straffen afgebeeld. Op voorgrond: Spaanse bok geseling. Op de achtergrond: Andere slaafgemaaken voeren de straffen uit.

uitdagend zingen of fluiten kon leiden tot lijfstraffen. Bovendien waren slaven bij wet roerende goederen, dingen, dus mochten ze in principe zelf geen zaken bezitten, niet trouwen, niet leren lezen en schrijven, en niet getuigen in een rechtszaak, bijvoorbeeld tegen de wreedheden van hun eigenaars. Als teken van hun lage status mochten ze bovendien geen schoenen dragen.

Verdeel en heers

Behalve op geweld en rechteloosheid was slavernij ook gebaseerd op verdeel & heers. Mensen werden tegen elkaar

► Vrouw met kinderen wordt verkocht in Suriname jaren 1830

▲ Twee vrouwen proberen vis te vangen. Schilderij door Louise von Panhuys ca. 1812

Het was brutaal de slavenmeester recht in de ogen te kijken, zelfs uitdagend zingen of fluiten kon leiden tot lijfstraffen.

▲ Dans op een plantage, Suriname 1707

uitgespeeld, door de één een paar voorrechten te geven, zoals lichter werk, of de mogelijkheid timmerman, of metselaar, of zeeman te worden en de ander juist niet. Verraad werd aangemoedigd en beloond, wat onderling wantrouwen en angst stimuleerde.

Ook al maakte het verschil of je op een grote suikerplantage of een kleine, gemengde boerderij terecht kwam, slavenarbeid was hoe dan ook zwaar. Lange dagen in de hete zon, mannen, vrouwen en de grotere kinderen, en in de overgebleven tijd ook nog zorgen voor het eten en water halen. Dat eten verbouwen ze deels op eigen grondjes in de buurt van het plantagedorpje waar ze woonden, deels op de algemene plantage-akkers. In principe hoorden ze zondag vrij te krijgen, maar daar werd lang niet altijd de hand aan gehouden als de eigenaar vond dat ze door moesten werken. Als een plantage failliet ging, dan kon het gebeuren dat de slaafgemaakte bewoners apart werden verkocht en ouders van elkaar of van hun kinderen werden gescheiden.

Nieuwe culturen

Tegelijk moesten de Afrikanen ook met elkaar zien te overleven. Daardoor ontstonden, eigenlijk al op het slavenschip, nieuwe culturen. Om elkaar te kunnen begrijpen ontwikkelden zij in de omgang en uitwisseling met elkaar nieuwe talen, nieuwe religies, muziek, dans, eetcultuur, waarden en normen en wat al niet. De basis daarvan was een mengeling van elementen uit alle delen van westelijk Afrika, gecombineerd met elementen uit de nieuwe, lokale omstandigheden. Vandaar dat bijvoorbeeld Afro-Surinaamse en Afro-Curaçaose cultuur deels op elkaar lijken en deels ook sterk verschillen.

Plantagebezit en buitenhuizen

Afgezien van Amsterdammers zijn heel wat Noord-Hollanders eigenaar of aandeelhouder geweest van vele tientallen slavenplantages in Suriname, Guyana en de Cariben. Bijvoorbeeld de Purmerender J.J. Mauricius werd niet alleen gouverneur van Suriname, maar bezat daar ook de plantages Purmerend, Courcabo en Simiritibo.

▲ Portret van Joan Jacob Mauricius uit Purmerend, gouverneur van Suriname en plantage-eigenaar

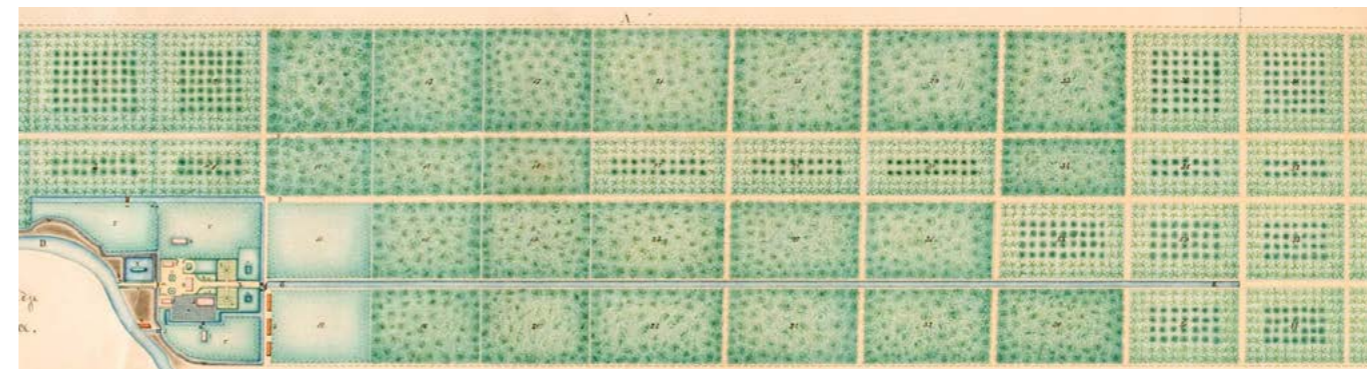
Noord-Hollandse eigenaren

Jan Frederik Berewout, weliswaar een Amsterdammer, maar met een zwavelstokerij in Purmerend en een buitenplaats in Santpoort, bezat in Berbice (nu in Guyana) de plantages Jagtlust, Nieuw Levant, Berestein en Nieuw Caraques, in Suriname Jagtlust, Beekvliet en de Nieuwe Grond en de plantage St Croix op het Deens-Caribische eiland van dezelfde naam. Berewouts zaakwaarnemer in Suriname was Hendrik Kocq uit Zuiderwoude (nu gemeente Waterland), die in Suriname zelf ook een plantage begon, Kocqswoud. Diens zoon Pieter, eveneens uit Zuiderwoude, begon er de plantages Kocqsborg (later Mon Souci) en Kocqsdam (later Clifford Kocqshoven). Na terugkeer in Nederland vestigde Pieter Kocq zich in 1749 in Monnickendam.

◀ Eigenaar van plantage Clifford Kocqshoven, G.P.C. van Breugel uit Haarlem

▼ Plattegrond plantage Clifford Kocqshooven, 19e eeuw

▲ Kuiperstraat in Willemstad, Curaçao

Een generatie eerder was Hendrik Corneliszoon van Groot Davelaar met een deel van zijn gezin uit Curaçao gekomen en vestigde zich in Durgerdam. Op Curaçao had hij een woonhuis in de Kuiperstraat in Willemstad, en daarbuiten bezat hij vier plantages: Casjoetuin, Welgelegen, Groot Davelaar en Wastuin (later: Rust en Vrede). Zijn achtergebleven zoon Cornelis zette de zaken –en de familielij– op Curaçao voort.

▼ Diorama van de suikerplantage Merveille

Dominee Phaff, die vijftien jaar predikant was in Zaandam, vertrok van daar in 1742 naar Suriname. Daar werd hij echter al snel ontslagen en verloor hij achter elkaar drie vrouwen. Maar hij hoefde geen armoede te lijden, want door voordelige huwelijken kwam hij in het (mede-)bezit van maar liefst vijf slavenplantages: Domburg, La Ressource, Liège, Houttuin en Sorgvliet.

Evert Cornelis Smit (1774-1843) was koopman, oliëfabrikant en burgemeester in Koog aan de Zaan. Een deel van zijn kapitaal belegde hij begin 19e eeuw in schepen die op Suriname voeren en een ander deel in de Surinaamse plantages Merveille, De Eenzaamheid, Heystvliet en Laarwijk. Bij de afschaffing van de slavernij in 1863 woonden vrijwel alle erfgenamen nog in Koog aan de Zaan. Samen ontvingen zij 42.600 gulden van de overheid voor het verlies van hun slavenbezit. Met een deel daarvan hebben ze schulden afbetaald, maar er bleef ook zeker nog wat over. De 142 mensen die nu uit de slavernij werden bevrijd ontvingen niets.

Alleen al in Haarlem hebben, nog afgezien van Henry Hope, op enig moment altijd verscheidene eigenaars of

aandeelhouders van slavenplantages gewoond. Dat betrof in Suriname onder andere de plantages DesTombesburg, Anna's Zorg, Poelwijk, Breukelerwaard, Berg en Dal, Guadeloupe, Sardam, St. Barbara, Brunswijk, Toutluifaut, Clifford Kocqshoven, Nieuwe Maan, De Verwachting, De Goede Vreede, Beekhuijsen en Maagdenburgh. In Guyana onder andere Büseslust, Klein Pouderoyen, Zuidwijk, Planters Welvaren en Duytse Eykeboom en in het overige Caribisch gebied onder meer Vauxhall op Dominica. Bij elkaar 22 plantages.

Het (mede-)bezit van al die plantages betekent dat Noord-Hollanders in de loop van de tijd alleen al door hun investeringsgedrag van invloed zijn geweest op de levens van vele duizenden, misschien wel meer dan 10.000 mensen die in deze koloniën in slavernij moesten leven.

Sporen van rijkdom

Sporen van de rijkdom die Noord-Hollanders onder meer verzamelden met hun investeringen in slavernij zijn nog altijd in de hele provincie terug te vinden. Overal bouwden zij bijvoorbeeld hun buitenplaatsen. Van Ouderkerk aan de Amstel tot Velsen en IJpendam, en van 's Graveland tot

▲ Aquarel plantage Klein Poederoyen in Guyana, ca. 1840

Santpoort en Beverwijk. Soms was de directe band met de slavernij vrij duidelijk. Zoals bij Frederik Berewout die zowel zijn buitenplaats in Santpoort als twee van zijn plantages in Suriname en in Guyana Jagtlust noemde. Of bij vader en zoon Jan Trip die de buitenplaats Beeckestijn in Velsen lieten bouwen en belangrijke bestuurders waren in de WIC

▲ Buitenplaats Beeckestijn, Velsen

Tussen 1722 en 1736 maakte het slavenschip Beeckesteijn zes slavenreizen, waarbij meer dan 3.700 mensen de gedwongen overtocht maakten. Eén op de vijf kwam niet levend aan.

en de Sociëteit van Suriname. Het zal geen toeval zijn dat een van de laatste WIC slavenschepen de naam Beeckesteijn meekreeg. Tussen 1722 en 1736 maakte dit schip in ieder geval zes slavenreizen van Afrika naar Sint Eustatius en naar Suriname waarbij meer dan 3.700 mensen de gedwongen overtocht maakten, van wie één

▲ Slavenschip Beeckesteijn voor het WIC-pakhuis in Amsterdam door Hendrik de Leth (1703-1766)

◀ Buitenplaats Schaepe en Burg in 's Graveland, van Jan Berend Bicker

op de vijf niet levend aankwam. In deze Velsense buitenplaats hangt een schilderij van Jan Jeronimus Boreel, een latere bewoner, die mede-eigenaar was van de plantages Boxel, Sinabo en Gelre in Suriname. Recentelijk zijn bij de Paktuinen in Enkhuizen, waar vroeger de rijkste regenten woonden, de ruïnes opgegraven van het kantoor en de pakhuizen van de WIC daar. Daarbij werden in een oude put ook een handvol kaurischelpen gevonden. Die waren door de VOC aangevoerd en aan de WIC doorverkocht om te gebruiken als ruilobject in de mensenhandel in Afrika. Nog veel zichtbaarder in Enkhuizen is het Snouck van Loosenhuis aan de Dijk. Dit werd gebouwd door Dirk Semeijn van Loosen die een bestuurder (bewindhebber) was van de VOC. Diens erfgenaam, Dirk Elias van Loosen, was net als zijn vader bewindhebber van de WIC en was heel actief in de mensenhandel tussen Afrika en Curaçao en Suriname. Ook diens dochter en schoonzoon, die zich Snouck van Loosen gingen noemen, bewoonden het pand

▶ Snouck van Loosenhuis, Enkhuizen

en waren actief in de Afrikaanse mensenhandel samen met de Enkhuizer firma van de Gebroeders Haak. Hun jongste dochter stichtte van haar erfenis een fonds 'tot weldadige doeleinden', waar onder andere een ziekenhuis en een park met arbeiderswoningen van zijn opgericht.

In Hoorn is nog steeds het hoofdkantoor van de WIC-Noorderkwartier te zien aan de Binnenluiendijk. Boven de deur staan de letters GWCH, Geoctroyeerde West-Indische Compagnie Hoorn. Sinds eind 19e eeuw is hier de

vrijmetselaarsloge West-Friesland gehuisvest. Nog veel indrukwekkender is het Foreestenhuis aan de Grote Oost in Hoorn. Daar woonden leden van de familie van Foreest, die actief waren in de VOC en de WIC en overigens ook een tak had in Alkmaar. De machtigste van hen was Nanning van Foreest, bewindhebber van VOC en WIC en acht maal burgemeester van Hoorn. Zijn vermogen werd op anderhalf miljoen toenmalige guldens geschat.

Een andere bekende WIC bewindhebber en regent in Hoorn was Adriaan van Bredehoff. Hij was bovendien heer van Oosthuizen, halverwege Hoorn en Purmerend. Daar had zijn vader een buitenplaats gebouwd aan de Beemsterringvaart, genaamd 'de Gerechtigheid', die hij verder verfraaide. Daar is hij ook geportretteerd met zijn

Zwarte bediende Tabo. Hoe deze bij hem terecht was gekomen is onbekend, maar Bredehoff zal hem wel via zijn WIC-connecties hebben gekocht of cadeau gekregen. Zo ging dat. Zelf is hij nooit naar een van de koloniën geweest. Automatisch werd Tabo na een half jaar of een jaar in Nederland vrij. Bij Bredehoffs dood in 1733 schonk hij 12.000 gulden aan Tabo, die echter door andere regenten moest worden beheerd. Tabo moest een rechtszaak aanspannen om van hen zijn geld te krijgen. Dat won hij en hij kocht een tabakswinkel. Ook werd hij in Hoorn protestants gedoopt, waarna hij zich Adriaan de Bruijn noemde, naar zijn voormalige heer en naar zijn huidskleur. Hij trouwde een Hoornse bakkersdochter. Toen hij in 1766 kinderloos overleed ging een groot deel van de erfenis alsnog naar de beheerders.

◀ Het Foreestenhuis in Hoorn

▼ Adriaan Bredehoff en zijn bediende Tabo (later Adriaan de Bruijn) voor buitenplaats Gerechtigheid in Oosthuizen

Kinderen in slavernij

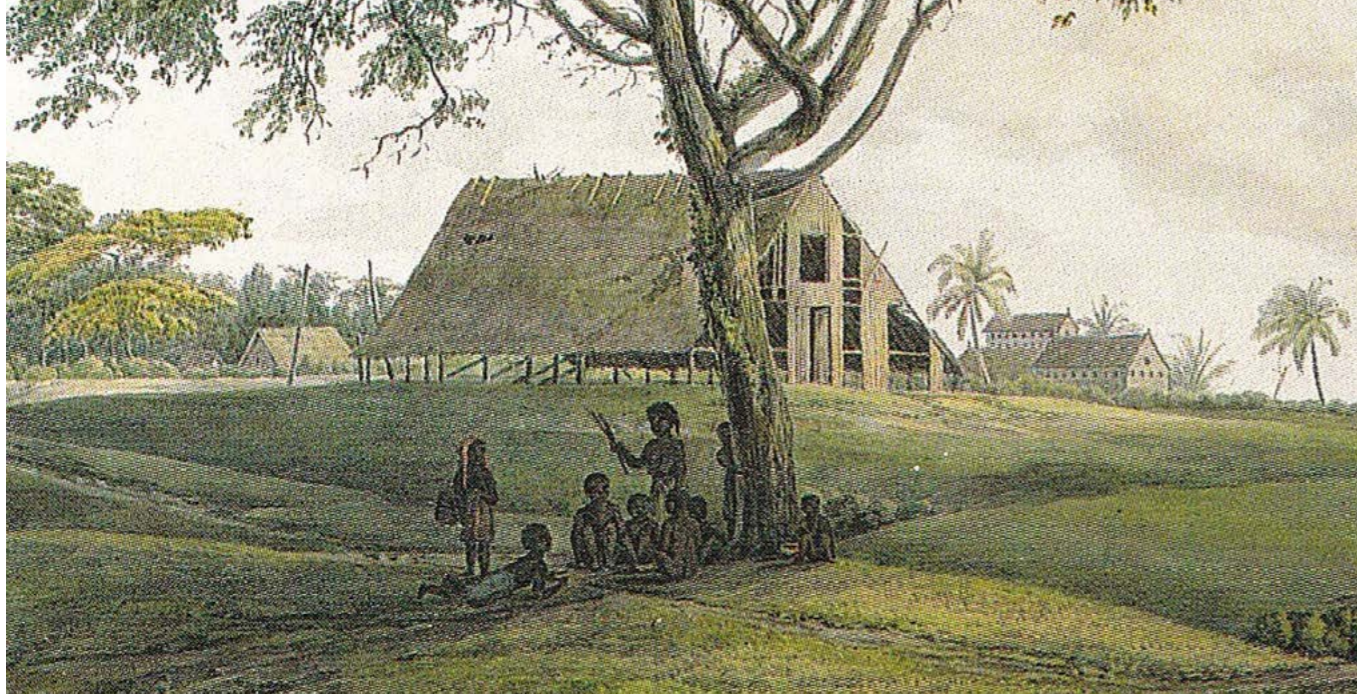
Iedereen tot een jaar of twaalf, dertien werd tot de kinderen gerekend. In Suriname waren dat ongeveer een vijfde van alle slaafgemaakte mensen, op Curaçao ongeveer een kwart. In de loop van de negentiende eeuw werd dat respectievelijk zelfs een derde en twee vijfde. De levensomstandigheden waren namelijk licht verbeterd en daar hoorde bovendien bij dat de overgangleeftijd van kind naar volwassene werd opgehoogd naar ongeveer zestien jaar.

Dat er in Suriname altijd minder kinderen en in het algemeen een hogere sterfte is geweest, had te maken met een veel ongunstiger ziekteklimaat. Veel kinderen stierven al heel jong, onder andere aan malaria, stuipen en framboesia.

- ◀ Moeder met kind op de rug aan het werk
- ▶ Moeder toont baby aan de opzichter die het een naam moet geven, ca. 1850

▲ Kinderen met kriormama onder boom, pl. Alkmaar. Schilderij door Louise von Panhuys, ca. 1814

Nieuwe namen

Na de geboorte van haar kind moest de moeder al een paar dagen tot een week later weer aan het werk. Zij bond het baby'tje in een doek op haar rug en zo hobbelde het de hele dag mee. Als het zo'n tien tot twaalf dagen oud was moest de moeder het kindje gaan presenteren aan de plantagedirecteur of eigenaar en die gaf het dan een naam. Natuurlijk had de moeder ook een naam voor het kind, maar meestal telde dat niet voor de plantagebeheerder en verzoon hij zelf wat. Als hij geen zin of geen fantasie had, liet hij het soms wel aan de moeder over, maar als zij dan -uit verlegenheid, of angst, of iets anders- zei dat ze het ook niet wist, in het Sranan "mi no sabi", dan kon het zo maar gebeuren dat dat de naam werd, Minosabi. In het algemeen kregen jongens namen als Winst, Nero, Bedrog, Dirk, Gerrit, George of zelfs Kerstavond, en meisjes

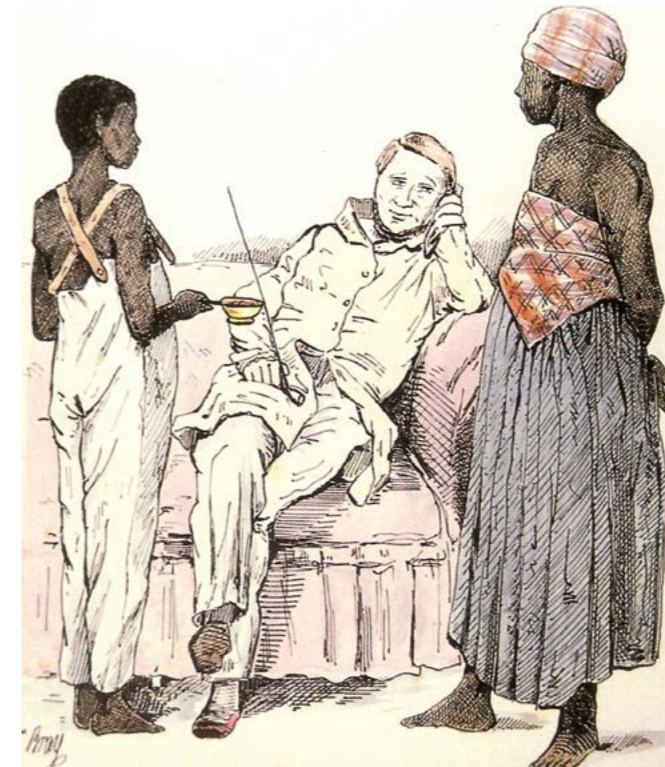
Xantippe, Rebecca, Poesje, Rosalina of Charmantje. Die naam werd dan opgeschreven in de plantage-administratie en vervolgens droeg diegene deze naam zijn of haar leven lang mee. Buiten het gehoor van de plantagebeheerders gebruikten ze overigens heel andere namen. Er waren Afrikaanse namen zoals Kodyo of Adyuba; verbasterde slavennamen zoals Kera voor Gerrit of Wonnie voor Yvonne, en bijnamen op basis van uiterlijk of een bepaalde gebeurtenis kreeg vrijwel iedereen. Dat is vaak nog steeds zo.

Klaargestoomd voor werk

Kinderen kregen meestal lang de borst, vaak tot aan het derde jaar en ze werden dus altijd mee naar het veld of ander werk genomen. Als dat niet meer gebeurde, dan werden ze onder de hoede van een oudere vrouw gebracht.

Op Surinaamse plantages heette dat een "kriormama". Zij lette op hen terwijl ze speelden, gaf ze te eten, vertelde verhalen, zong liedjes met ze, en gaf ze een pak slaag als ze vond dat ze dat verdiend hadden.

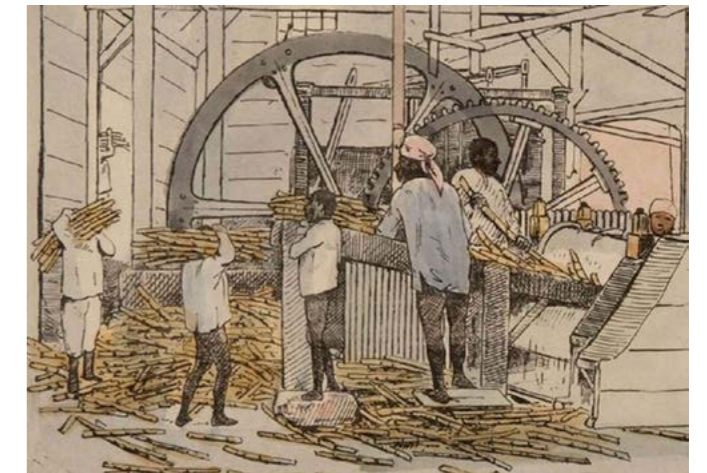
Eenmaal per week ging de kriormama met de kinderen naar het huis van de plantagedirecteur, zodat hij kon nazien of ze allemaal wel gezond waren en of er al kinderen groot genoeg waren om met werkzaamheden te beginnen, of om een ambacht te gaan leren bij een vak-man of -vrouw. Als ze bij hem kwamen, moesten ze in koor zeggen: odi masra (gegroet meester; op Curaçao: Bon dia shon X) en als het allemaal goed was verlopen kregen ze een versnapering en vertrokken weer al roepend danki masra (op Curaçao danki shon X). Kinderen gingen niet naar school, want slaafgemaakten mochten niet leren

lezen of schrijven, daar zouden ze misschien te slim en opstandig van kunnen worden. Bovendien, zo dachten de slaveneigenaren, hoefden ze niet te kunnen lezen of schrijven om hun slavenwerk te kunnen doen. Daar hadden ze vooral hun handen voor nodig. De enige opleiding die kinderen kregen was de opvoeding van hun moeder en een klein aantal ging een vak leren bij een timmerman, metselaar, kuiper, of naaister. Vanaf een jaar of zes kregen de kinderen taakjes in de moestuin, of bij het (pluim)vee; vanaf een jaar of twaalf, dertien werden ze mee naar het veld gestuurd. Een ander groepje kinderen werd al jong opgevoed in het huis van de directeur of eigenaar als bediende en huispersoneel. Zo hadden de meeste slaveneigenaren een jonge jongen, als een soort schaduw achter zich aan lopen, in Suriname een futuboy genaamd, een loopjongen die alles moest doen wat zijn baas hem opdroeg. Meisjes hielpen in het directeurshuis met schoonmaken, koken, kleren naaien et cetera.

◀ Futuboy en huismeisje bij plantagedirecteur, ca. 1850

▼ Kinderen dragen suikerrietstengels aan om in de pers te steken, ca. 1850

Noord-Hollanders en slavernij

Noord-Hollanders uit alle lagen van de bevolking hebben direct of indirect met de slavernij te maken gehad. Zij produceerden voor de ruilhandel in Afrika en voor de bevoorrading van de slavenkolonies in de Amerika's. Zoals alle mogelijke soorten textiel en azijn (vooral Haarlem), sterke drank (Weesp) koperwerk (Hoorn), gezaagd hout (Zaandam), zoute vis (Enkhuizen), pakkersdoek (Huizen), kaas (de hele provincie), raap- en lijnolie, loodwit en papier (alle plaatsen langs de Zaan).

- ◀ Scheepswerven aan de Zaan begin 18e eeuw
- ▶ Twee zgn. haringbuizen aan het vissen. Er ging veel ingezouten haring en andere vis naar de koloniën

Verder werden er (slaven)schepen gebouwd voor de vaart op de koloniën in diverse plaatsen langs de Zaan, in Enkhuizen en elders, werd er touw gemaakt, er werden visnetten geproduceerd, en er was de verbouw en productie van alle etenswaren voor de bevoorrading van de schepen. De meesten zullen zich overigens niet bewust zijn geweest dat hun productie het slavernijsysteem mede in stand hield.

▲ Zeeman in dienst van de VOC keert terug met exotische souvenirs: een papegaai en een aapje.

Noord-Hollandse ooggetuigen

Er waren echter ook mensen die de slavernij met eigen ogen hebben gezien, zoals de duizenden zeelui, soldaten, ambtenaren, bestuurders, opzichters, plantagedirecteurs en andere kolonisten die op enig moment naar de koloniën

▲ Het Waaigat, deel van de haven van Willemstad, Curaçao, ca. 1855

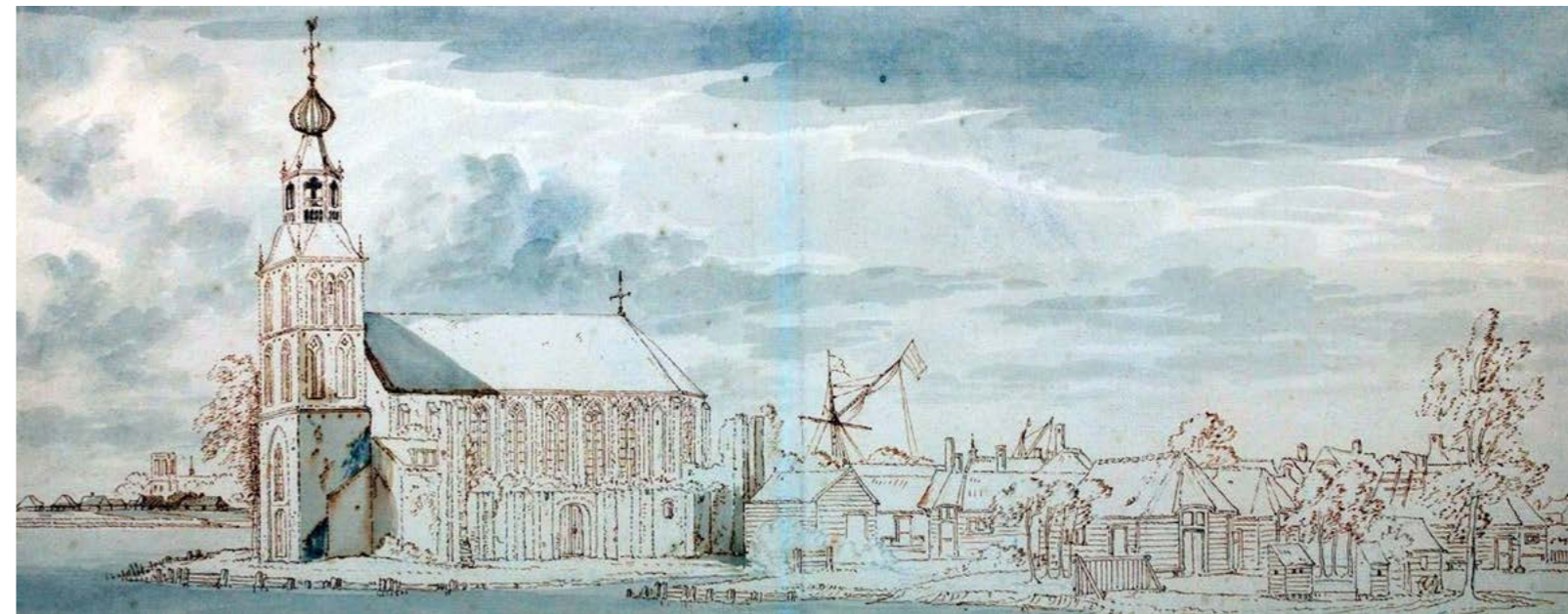
in het Atlantisch gebied zijn vertrokken, tijdelijk of definitief. Zij die terugkwamen deelden hun verhalen met het thuisfront, maar ook zij die wegbleven hielden vaak contact met hun familie. Van deze gewone Noord-Hollanders is vrijwel niets bekend. Een enkele keer duiken er snippertjes informatie op.

Zo blijkt dat in 1633 de man van Aeltge Ariaens uit Monnickendam zich in West-Afrika bevindt en dat vijf jaar later Jan Cornelisz daar ook naartoe vertrekt als kannonier in dienst van de WIC. In diezelfde periode overlijdt de zeeman Jeuriaen Hendricksz, eveneens uit Monnickendam, op de kust van Brazilië. In die kolonie bevindt zich ook stadgenoot Jacob Jacobsz Onnosel. Twintig jaar later varen de Monnickendammers Cornelis Jansz en Dirck Willemsz uit op de 't Hof van Cleeff onder meer naar Nieuw Nederland (New York e.o.) en naar Curaçao. Hun schipper is Jan Bloem uit Enkhuizen. Van Claas Willemsz van Heer uit Edam is bekend dat hij in de jaren 1770 soldaat was op Curaçao. En uit Durgerdam gingen in de 18e eeuw in ieder geval Jacob Witteveen & Maria de Leeuw, Etienne Flandreau, Pieter Claas Boon en Cornelis Bartelsse Pontdam hun geluk beproeven in Suriname en Maria Smaal in Curaçao.

Ook mensen uit de hogere klassen, maar geen regenten, kenden de slavernij uit eigen ervaring. Zo vertrok Pieter Albertus Bergen uit Alkmaar naar Bonaire waar hij landschirurgijn wordt, trouwt, en in 1834 uiteindelijk overlijdt. Omgekeerd kwam Johannes Gerardus Lemmer uit een bekende familie van plantage- en slaveneigenaars. Hij vertrok op jonge leeftijd naar Nederland, bekeerde zich tot het katholicisme, en werd priester. Die functie bekleedde hij 25 jaar in Edam, waar hij bovendien lid was van de gemeenteraad. Hij bleef er ook daarna de rest van zijn leven tot in 1823 wonen. En nog veel groter was de welvarende groep van schippers die op de slavenkoloniën voeren. Onder hen Adriaan Mooy uit Callantsoog, Theunis Andriesz de Leeuw uit St. Maartensbrug, Cornelis Cornelisz Reck en Pieter Jansz uit Monnickendam, Jurriaan Schooneveld uit Zaandam en de drie neven uit Zuiderwoude Pieter Jacobsz Cock, Heijn Pietersz Cock en Pieter Jansz Cocq. Vlak daarbij, uit Watergang, kwam ook Outger Sijmons Pranger. Hij vertrok in 1660 als tweede

stuurman op het slavenschip de Hoop, naar Buenos Aires (Rio de la Plata). Het moet een verschrikkelijke reis zijn geweest, want van de 422 ingeladen mensen kwamen er maar 178 in Buenos Aires aan, bijna drie-vijfde overleefde de oversteek niet. Waarschijnlijk heeft er een ziekte aan boord geheerst, want niet alleen de kapitein, ook diens vervanger was onderweg overleden. Daardoor was het Pranger die als nieuwbakken kapitein het schip de haven binnenvoer.

▼ Zuiderwoude bij Waterland door Abraham Rademaker, begin 18e eeuw

Regenten en slavernij

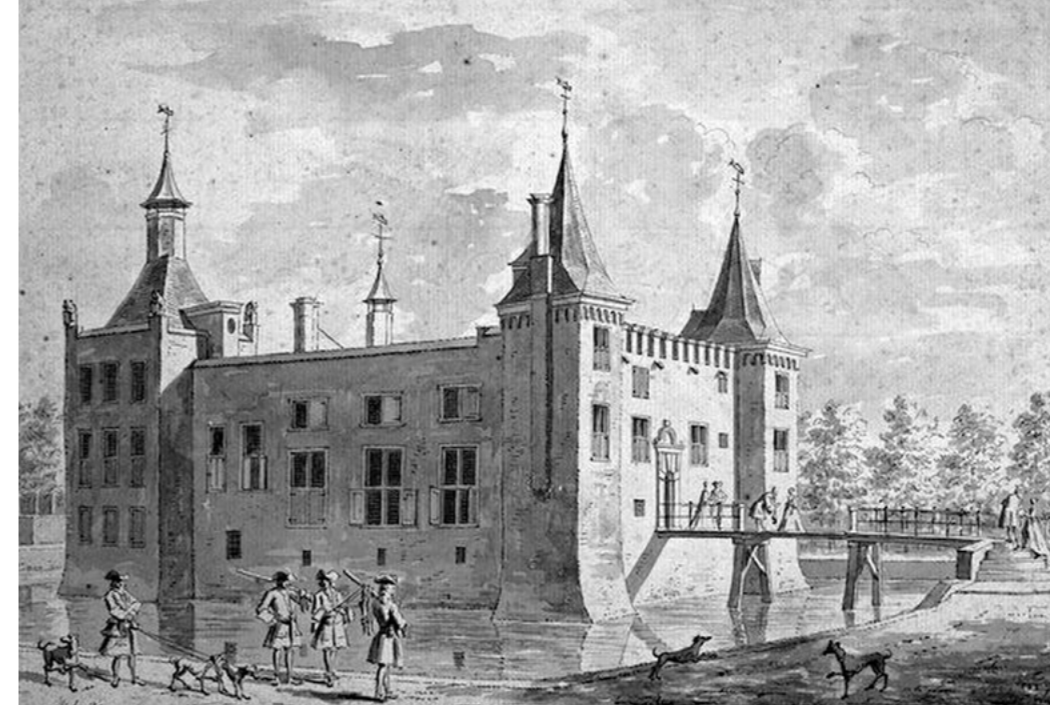
Niet alleen in Amsterdam, in alle belangrijke steden in Noord-Holland waren in de 17e en 18e eeuw de regenten aan de macht. Ook economisch. Velen van hen hadden dan ook te maken met de slavernij. Allereerst waren dat natuurlijk de bewindhebbers van de WIC. De meesten van hen behoorden tot de Kamer Noorderkwartier, maar sommigen zaten ook in die van Amsterdam.

Handel en politiek

Weer anderen zaten in de directie van de Sociëteit van Suriname, een samenwerkingsverband tussen de WIC, de stad Amsterdam en de steenrijke familie van Aerssen van Sommelsdijck, die vanuit Amsterdam het beheer over Suriname voerden. De meeste van deze regenten waren wel eens of zelfs heel vaak burgemeester geweest van hun woonplaats. Handel en politiek waren zeer nauw verweven.

Zo iemand was Gerrit Martijn baron du Tour, burgemeester van Alkmaar tussen 1764 en 1786 en bewindhebber van de WIC. Via zijn vrouw Anna Agatha de Beaufort, was hij bovendien mede-eigenaar van plantage Houttuin in Suriname. In Enkhuizen zijn in de 17e en 18e eeuw zeker 34 mannen bewindhebber van de WIC geweest. Onder hen vijf leden van de familie van Loosen, vier van Duivensz, en drie van Roos. Van hen was Dirk Elias van Loosen (1738-1812) ruim dertig jaar WIC-bewindhebber, zes maal burgemeester, zat hij zeventien jaar in de directie van de Sociëteit van Suriname en was bovendien bewindhebber in de afdeling Noorderkwartier van de Admiraliteit, de marine. Op 27-jarige leeftijd erfde hij van zijn kinderloze oom en tante bijna 400.000 gulden, verschillende huizen, waaronder het Snouck van Loosen huis, en een buitenplaats genaamd Welgelegen met boerderij in de

- ▶ Cornelis Francois Duyvensz, bewindhebber WIC Enkhuizen

- ▶ Kasteel Ilpenstein, de buitenplaats van Jan Berend Bicker

Beemster. Hij en zijn zoon werkten veel samen met de firma Gebr. Haak met wie zij actief waren in de mensenhandel op Afrika. Haak hield zelfs een tijdlang kantoor in het imposante Snouck Loosenhuis aan de Dijk in Enkhuizen.

Ook Medemblik leverde WIC-bewindhebbers voor de Kamer Noorderkwartier. Een van de bekendste was Cornelis van der Wolff, die maar liefst dertien maal

burgemeester van deze stad is geweest. In het Zuidoosten van Noord-Holland was Jan Berend Bicker een bekende figuur. Deze (mede-)eigenaar van plantages in Suriname en bewindhebber van de WIC woonde weliswaar op de Amsterdamse Herengracht, maar was tegelijk ook jarenlang hoogbaljuw en dijkgraaf van Weesp, Weesperkarspel en Hoog-Bijlmer en eveneens van 's Graveland, tevens drossaard van Muideren en baljuw van Naarden en Gooiland en had als buitenplaats kasteel Ilpenstein bij IJpendam. Bovendien was hij schoonzoon van en firmant bij Andries Pels & Zn, een van de grootste bankiershuizen van Europa en eigenaar van een drietal Surinaamse plantages.

De lijst regenten met belangen in de slavernij is eindeloos. In het recent verschenen boek van Ineke Mok en Dineke Stam over Haarlem en de slavernij staan alleen al tientallen adressen van rijke Haarlemmers die banden hadden met de slavernij. Wie gaat graven zal in vrijwel iedere Noord-Hollandse plaats zulke relaties kunnen vinden.

- ▶ Pieter Jansz van Loosen, bewindhebber van de WIC Enkhuizen

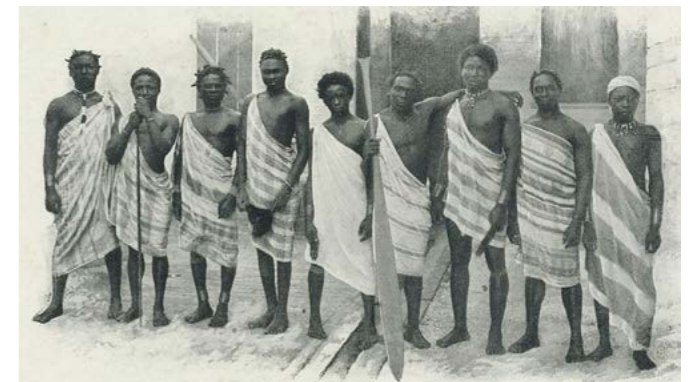
Strijd en protest

Hoe gewelddadig de straffen ook waren, mensen hebben zich altijd tegen hun slavenleven verzet en strijd geleverd. De eigen cultuur vormde daarvoor inspiratie én middel. Verhalen, liederen, symbolen en taal kenden vaak een dubbele boodschap, waarvan één kant alleen voor de eigen groep bestemd was. Op het werk vonden sabotages plaats, kapotte werktuigen, zand in de machine, een gebouw dat in brand vliegt en zo meer.

Ook grote en kleine opstanden hebben de hele slavernij door plaatsgevonden. Soms zo groot, dat een algemene bevrijding nabij leek. Dat gebeurde op 17 augustus 1795 op Curaçao. De leiders Tula, Karpata en Wakao hadden binnen een paar weken enkele duizenden mensen om zich heen verzameld en bijna de helft van het eiland bevrijd. Toch mislukte de opstand door verraad en werden de leiders gruwelijk gestraft. In Berbice, nu deel van Guyana, wisten opstandelingen onder leiding van Kofi het zelfs bijna een jaar vol te houden, maar deden verse troepen onder andere uit buurland Suriname de balans weer omslaan.

Regenwoudgemeenschappen

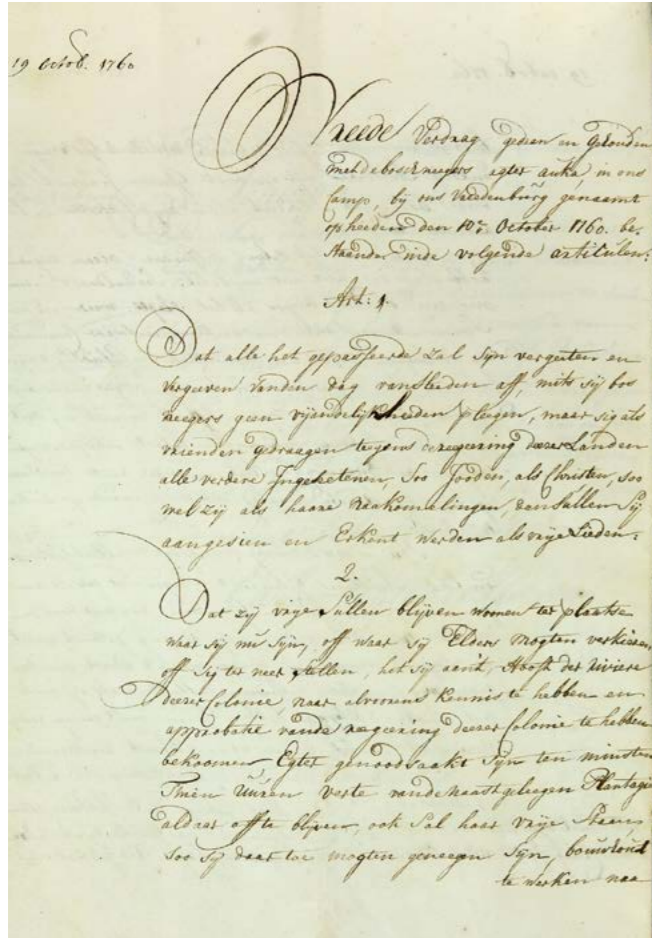
Een andere manier om het lot in eigen hand te nemen, was de slavernij ontvluchten. Vanaf Curaçao en Bonaire ontsnapten mensen met bootjes, vloten, of als

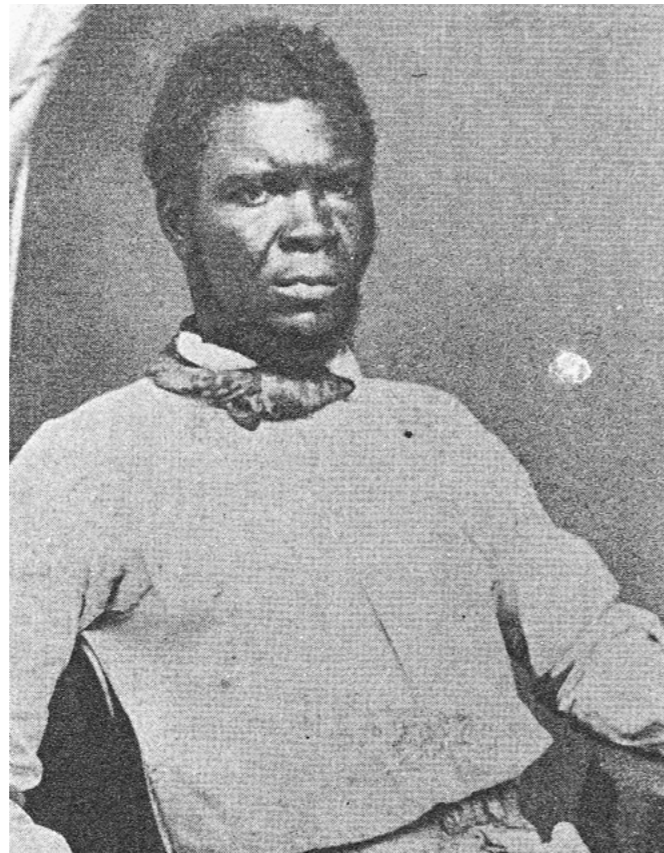
◀ Hedendaags portret van Tula, de leider van de grote opstand op Curaçao, 1795. Portret door Edsel Selberie

▶ Marrons 19e eeuw

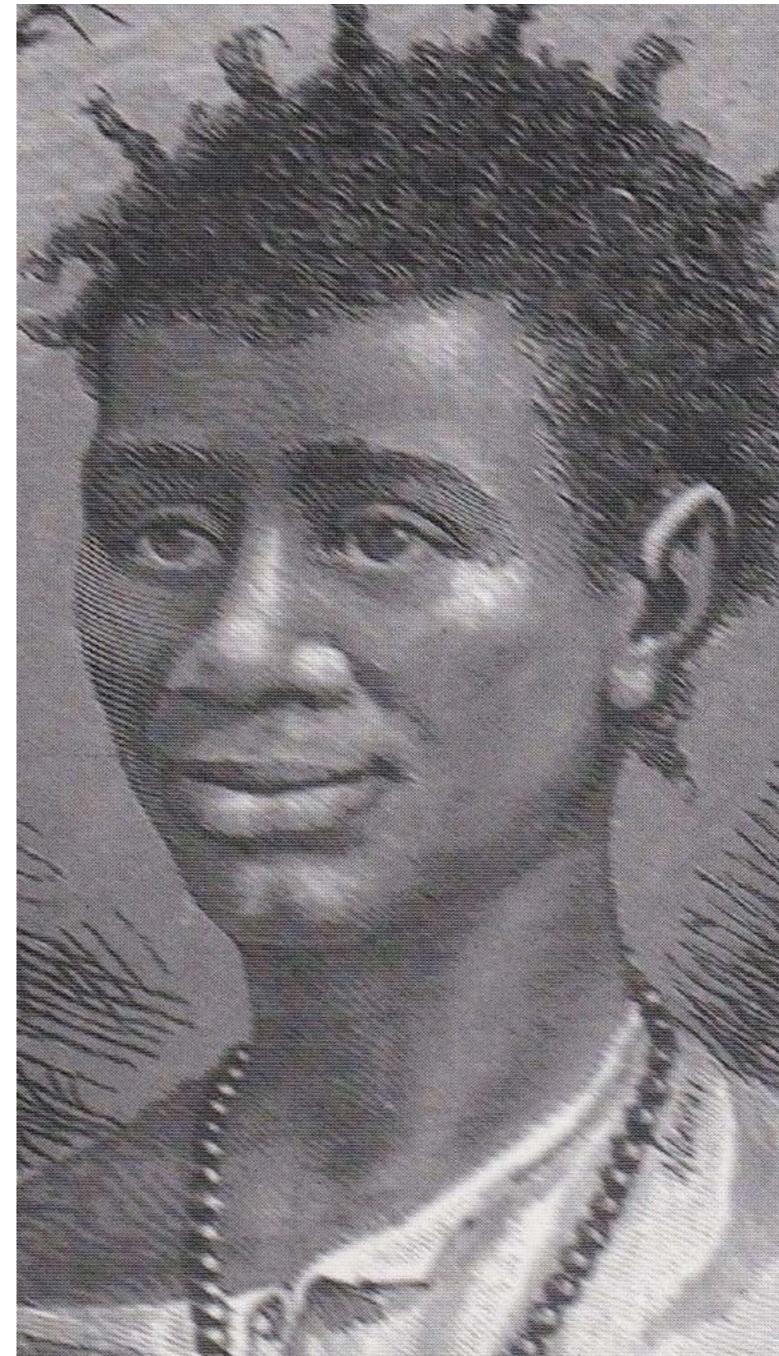

◀ Eerste vredesverdrag met de Okanisi, 1760
 ▼ Portret van 19e eeuwse marronleider Broos

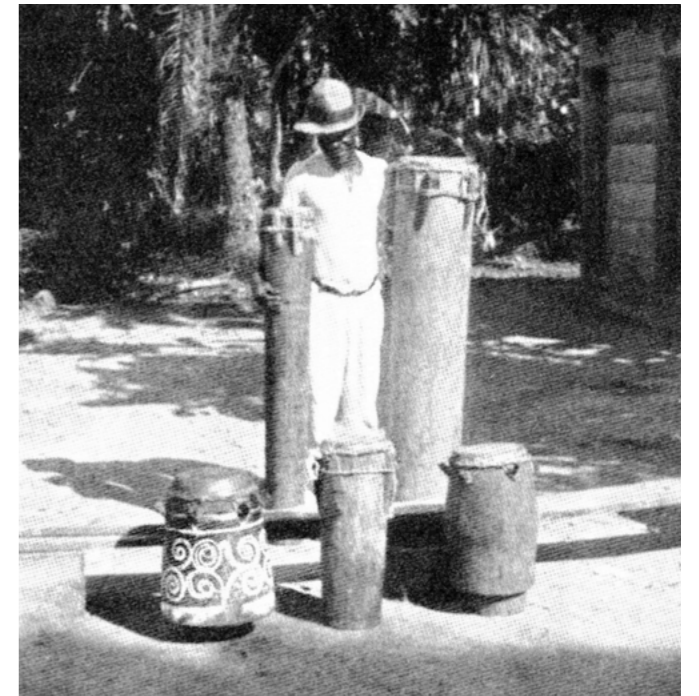
verstekeling naar het nabijgelegen vasteland, nu Venezuela. In Suriname en Guyana vluchtten ze juist dieper het land in en vestigden zich in het dichte tropisch regenwoud van het Amazone-gebied. Zij werden Marrons genoemd. In Suriname wisten zij zich zo goed aaneen te sluiten dat ze gemeenschappen vormden die de plantagekolonie gingen overvallen. Dat leidde tot langdurige guerilla-oorlogen. Dit bracht de kolonie zo aan het wankelen dat de gouverneur rond 1760 met de leiders

van de grootste groepen vrede moest sluiten, onder wie Fabi Labi Dikan Beyman en Pamu van de Okanisi Marrons; Ayako en Abini van de Saamaka Marrons en Musinga van de Matawai. Toch hield het ook daarna niet op en werd er nog lang oorlog gevoerd door Marrons die geen vredesaanbod kregen (verdeel & heers). Zoals de Marrons onder leiding van Boni, Kormantin Kodyo en Baron. Ook in de 19e eeuw ontstonden nog steeds nieuwe, onafhankelijke gemeenschappen in de bossen en

◀ De vrouw van de Boni marronleider Anatu, eind 19e eeuw

Langdurige guerilla-oorlogen brachten de kolonie zo aan het wankelen dat de gouverneur rond 1760 met de leiders van de grootste groepen vrede moest sluiten.

▲ Diverse drums belangrijk bij winti, Suriname begin 20e eeuw

▲ Oogstfeest in Santa Cruz, Curaçao ca.1935

▲ Bernardus Bosch (afbeelding links) en Betje Wolff

moerassen, onder meer geleid door Andrisi, Broos en Kaliko. Vrouwen vochten meestal niet mee, maar vormden wel de spil van de gemeenschappen. Tot op vandaag loopt bij de marrons bijvoorbeeld erfopvolging via de vrouwelijke lijn.

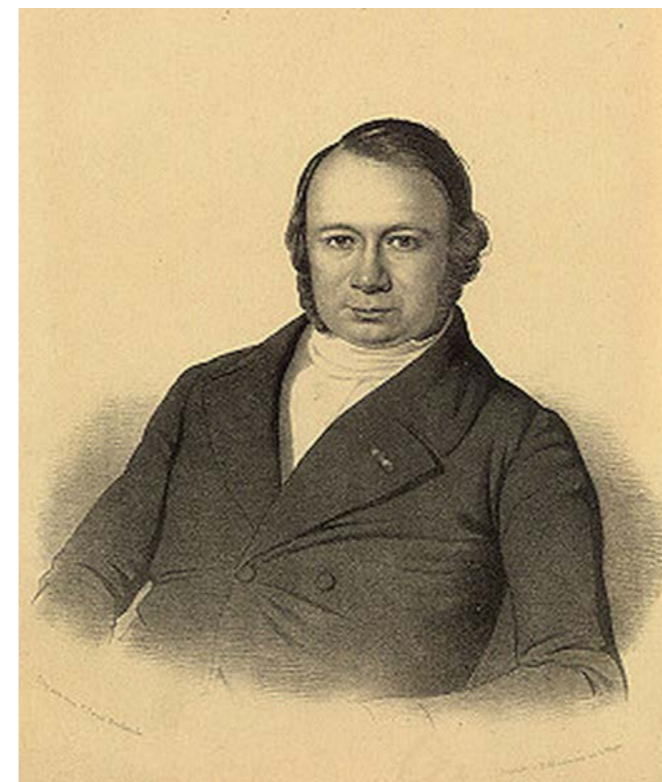
In het algemeen vormde de eigen cultuur die tijdens en ondanks de slavernij was ontwikkeld uit al die verschillende Afrikaanse culturen en in wisselwerking met de nieuwe omgeving, de basis van alle kracht. Eigen talen zoals het Papiamentu (de Benedenwindse eilanden) en het Sranan Tongo (Suriname), eigen religies (Montamentu, Winti), eigen muziek, sociale structuren, waarden en normen betekenden een ongebroken, niet slaafgemaakte geest. Tot die cultuur had de kolonisator nauwelijks toegang.

Anti-slavernij

In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, hebben ook in Nederland en niet in de laatste plaats in Noord-Holland stemmen geklonken die zich keerden tegen de mensenhandel en de slavernij. Vanaf de tweede helft van de 18e eeuw werd dat zelfs bijna een koor van critici onder predikanten, schrijvers, politici, kunstenaars en andere

denkers. In Hoorn stelde dominee Hondius in 1679 dat de mensenhandel tot de ergste zonden van een mens behoorde. Een eeuw later stelde dominee Engelberts uit dezelfde stad voor om voortaan geen koffie meer te drinken, omdat het feitelijk het bloed van de slaafgemaakten was. De dichter Bernardus Bosch die in de tweede helft van de 18e eeuw in zeker acht Noord-Hollandse plaatsen predikant was, noemde slavernij het grootste bestaande onrecht van zijn tijd. De toen al zeer beroemde schrijfster Betje Wolff uit de Beemster, stelde haar schrijverschap in dienst van de anti-slavernij en boycotte haar eigen familie zolang deze zich nog met de slavernij bezighield. Na de Franse tijd groeide er

langzamerhand een echte politieke beweging die ging streven naar afschaffing (abolitie). Een van de voormannen was de beroemde schrijver Nicolaas Beets uit Haarlem ("verbreekt het juk! Vrijheid is voor allen"). In combinatie met de toenemende onrust en oproeren in de slavenkoloniën besloot het Nederlandse parlement eindelijk per 1 juli 1863 dan toch de slavernij af te schaffen. Drie decennia na Engeland, vijftien jaar na Frankrijk, twee jaar voor de VS.

◀ Nicolaas Beets

Erfenissen van slavernij

Nog een verborgen stukje Noord-Holland is de al lang bestaande Zwarte aanwezigheid in deze provincie. Niet alleen de Zwarte buurt in Amsterdam waar Rembrandt zijn Zwarte modellen vond, maar net zo goed in meer afgelegen delen van de provincie. Onder meer in Weesp, Zaandam, Hoorn, Edam, Monnickendam en bovenal Haarlem woonden bediendes die ooit zelf, of hun ouders, in slavernij hadden geleefd.

Slavernij in ons DNA

Sommigen gingen op een gegeven moment een zelfstandig leven leiden en vermengden zich met de lokale bevolking. Zij zitten in het DNA van hedendaagse Noord-Hollanders. Zo ontdekte de Witte Annemieke van der Vegt uit Weesp haar Zwarte voorvader Christiaan.

Op dit moment heeft in de provincie Noord-Holland minstens één op iedere twintig inwoners een voorouder die ooit in slavernij heeft geleefd in het Atlantisch gebied. Tegelijk is duidelijk dat een groot deel van de provincie op een of andere manier relaties heeft onderhouden met de slavernij, meestal aan de profiterende kant. In de slavernij vormden geweld, verdeel & heers, apartheid en anti-zwart racisme de basis van het systeem. Tweeënhalve eeuw lang. Daarna werd de fysieke slavernij vervangen door de psychische onderdrukking van het kolonialisme, maar de onderliggende gedachte bleef hetzelfde: het Witte ras is superieur, het Zwarte ras is inferieur en staat in dienst van het Witte. Ook nu nog is dat soort denken niet verdwenen. Hoe kan het anders dat in vrijwel alle statistieken Surinaamse en Caribische Nederlanders in dit land nog steeds slechter scoren dan degenen onder wier vlag zij al sinds de zeventiende eeuw hebben geleefd? De verhitte Zwarte-Piet discussies, de affaires rond etnisch profileren door de politie en toeslageninstanties en vele andere

▲ Black Lives Matter protest in Haarlem, 2020

kwesties tonen hoe de geschiedenis kwalijke doorwerkingen heeft gecreëerd waarmee nog lang niet is afgerekend. De Black Lives Matter-demonstraties in alle hoeken van deze provincie klagen dat aan. Een van de positieve kanten daaraan is dat de demonstranten en actievoerders alle kleuren van de regenboog vertegenwoordigen.

Bewustzijn

Maar er zijn ook minder beladen erfenissen. De nazaten van slaafgemaakten die uit de koloniën hiernaartoe zijn gekomen, maken niet alleen deze samenleving meer bewust van de eigen geschiedenis en identiteit, maar dragen daar ook in belangrijke mate aan bij. In belangrijke

sectoren van de samenleving zijn Afro-Nederlanders zwaar ondervertegenwoordigd, maar in andere is hun bijdrage niet meer weg te denken. Voor het eerst is er een Zwarte minister in de Nederlandse regering, ooit burgemeester van de Noord-Hollandse stad Velsen. En door de opkomst van de jongerentaal kent bijna iedereen tegenwoordig wel een enkel woord uit de talen die ooit in de slavernij zijn ontwikkeld, het Sranan en het Papiamentu: duku, fittie, dushi.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van de provincie Noord-Holland voor de tentoonstelling 'Verborgен Noord-Holland, Atlantische slavernij in beeld'.

Tekst

Alex van Stipriaan

Kunstwerk cover

Frederick Calmes

Redactie

Provincie Noord-Holland

Opmaak

Xerox® Mediaservices

Ontwerp omslag

Burobraak, visuals identity & social design

Contact

E-mail: nieuwsredactie@noord-holland.nl

Website: www.noord-holland.nl